

CAPUT VI.

De auctoritate Episcoporum in Sanctimonialibus.

Huc iterum referendi sunt tituli 31. 35. & 36. lib. 3.

Multa quidem sunt Monasteriis sacrarum Virginitatis, & Monasteriis Virorum, item multa sunt Sanctimonialium, & Monachorum vitæ, atque institutionibus æquè communia, quasi plerumquæ, seu tantum exceptis iis, quæ singularem personarum conditionem spectant, saluberrimæ leges pro Monachis, eorumque Cœnobiis editæ ad Sanctimonialia, & ipsarum Monasteria protrahantur, cap. 8. in fine de statu Monachorum, unde S. Basilius de institutione Monachorum ita scribebat: *Quoniam non virorum modo conventus sunt, sed etiam Virginitatis, cetera quidem omnia, quæ hæcenus præcepta tradidimus, æquè utrisque communia sunt.* Id evenit ex eo potissimum, quod eodem ferè tempore sive in viris, sive in fœminis prodiit monasticarum institutionum origo, imò & iisdem ferè Regularum auctoribus utraque Monasteria dirigi cœperunt; & virgines profitentes non novum amplecti statum, sed statum virorum imitari visæ fuerunt. Hinc quæ de proponenda certa Regula Pontificia auctoritate probata, de erigendis Monasteriis auctoritate Episcoporum, vel Pontificum Maximorum, atque in ea semel erecta inducendis professis, aut professoribus, de ætate profitentium, annove tyrociniæ seu novitiatus, de Prælatibus, sive Abbatibus eligendis, confirmandis, instituendis, eorumque officiis in inferioribus, ac Monasteria exercendis, de tribus votis, quæ ad substantiam status monastici pertinent, aliisque similibus respectu Monachorum obtinent, etiam respectu Sanctimonialium obtinere deprehenduntur, cap. ult. de religiosis domibus, cap. eod. tit. in 6., cap. 43. vers. *supradicta* de elect. in 6., can. 25. caus. 18. quæ-

tion. 2., Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 3. Cæterum quædam sunt Sanctimonialibus, earumque Cœnobiis singularia, quæ certas sanciri leges Monachis non communes postulaverunt; sive quod non æquè Sanctimonialibus concedi potuit jurisdictio rerum spiritualium & sacrarum, quæ concedi potuit Monachis, ac præsertim Monachorum Prælatibus; sive quod administrationis bonorum monasticorum munus non æquè opportunè visum fuit fœminis committendum; sive quod sexus debilioris infirmitas rigidioris clausuræ legem postulavit; sive denique quod à Sanctimonialibus perrarè curatum est, ut privilegia exemptionum ab Episcopali jurisdictione obtinerent; quamobrem hodie, paucis Monasteriis exceptis, adhuc illæ obnoxie sunt Ordinariorum potestati juxta veterum canonum disciplinam; neque enim privilegia viris, eorumque Monasteriis concessa, ad Sanctimonialia earumque Monasteria vi sua extenduntur, argumento canonis 8. dis. 100.

Itaque in primis singulare est in Sanctimonialibus, ut rerum sacrarum, & jurium spiritualium potestas in Episcopo resideat, ad cujus officium spectet, jurisdictionem sive in interno, sive in externo foro explicare. Ut ritè, ordinatèque omnia observentur, triplex in hoc proposito est jurium, seu potestatum genus. Alia enim jura pertinent ad functiones ecclesiasticas Hierarchicas, & clericali ordini adnexas. Alia spectant ad functiones quidem Hierarchicas, sed clericali ordini minimè adnexas. Alia denique pertinent ad monita quædam, ac consilia in levioribus præsertim negotiis præstanda. Sanè si de rebus omnino sa-

cris,

cris, & quæ ab ordine clericali pendent, loquamur, sive Sacramenta illa sint, sive Sacramentalia, ea administranda sunt à Sacerdote ab Episcopo designato, can. 11. caus. 18. quæst. 2., cap. 10. de Pœnitent. & remission., & quidem specialiter; jamdiu enim obtinuit, ut Sacerdotes ab Episcopo designati causa administrandorum Sacramentorum in diœcesi nequeant vi generalis designationis potestatem sibi factam in Moniales, & in earum Ecclesiis exercere; imò ut, si quis ad certum tempus, vel ad certam causam specialiter designatus fuerit, nova indigeat speciali designatione, ut elapso tempore, vel absoluta causa exercere officium pergat. Hac in parte observanda ab Episcopo erunt Tridentina decreta, nimirum curandum, ut Monialibus minimè concedatur in Ecclesia interiore, seu intra clausuram Monasterii sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrari, sacramve Eucharistiam custodiri, sess. 25. de Regular. cap. 10., eamque ob causam minimè concedatur Sanctimonialibus sacri tabernaculi clavim servare, à Sacerdotibus, ad quos Sacramenti administratio pertinet, detinendam; item ut moneantur Sanctimonialia, quo saltem semel singulis mensibus ad Pœnitentiæ, & Eucharistiæ Sacramenta accedant, Clement. 1. §. *sanè* de statu monachorum, denique ut præter ordinarium Confessarium alius extraordinarius bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat, dicto cap. 10. Tridentino. Addunt nonnulli argumento canonis 19. & 25. caus. 18. quæst. 2., cavendum esse Episcopis, ne laicorum Confraternitates in Ecclesiis Sanctimonialium erigant, quo tutius sacrarum virginum solitudini consulatur; insuper cavendum esse, ut singulis diebus in Sanctimonialium Ecclesiis Missæ Sacrificium celebretur de more Conventualium Ecclesiarum, argumento de capituli 11. de celebrat. Missar., eademque ratione, ut à Monialibus opera detur psalmodiæ quotidianæ

juxta receptum in unaquaque Ecclesia ritum, cap. 9., junctâ Clementina 1. eod. tit. In aliis, quæ propriè sacra ac spiritualia munera, ordinique adnexa dici non possunt, sed ferè sacra, aut sacris cohærentia, modò receptum est, ut per Abbatissam, sive Præfectam Monasterio exercentur, modò etiam per totum Sanctimonialium collegium, modò per Episcopum, modò etiam ita, ut Abbatissa gerente munus, vel collegio suffragia ferente auctoritas, aut præsentia Episcopi accedat; habet autem Abbatissa regulariter quasi matrisfamilias potestatem, qua prædita Moniales corrigere, atque ad observandam Monasterii disciplinam salubribus præceptis urgere possit, præsertim ubi leviora negotia sint, & quotidiana consueta ministeria; imò & aliquando aut ex consuetudine, aut ex privilegio jus acquirere potuit instituendi in beneficiis à Monasterio pendentibus, vel leviores quasdam censuras, dixerim potius censurarum imagines, inferendi, cap. 12. de major. & obed., cap. 14. de excess. Prælat., juncto cap. 33. de sentent. excommunic., quod potissimum, uti ex citatis capitulis liquet, in Gallia obtinuit, in qua fœminæ nobiliores aliquando jurisdictionem saltem per modum arbitrii exercere potuerunt, cap. 4. de arbitris, cui jungi potest capitulum 13. de foro compet. Scimus etiam Abbatissæ aliquando permissum, ut decimas semel Monasterio quasitas alicui concedat, cap. 2. de his, quæ fiunt à Prælatibus; item ut procuratoris vices pro Monasterio peragat, cap. 4. de confirmat. utili, vel inut. Collegium quoque Monialium certa potest exercere jura spiritualibus adnexa, veluti jus patronatus, jus electionis Prælatæ, vel admissionis sororum, aut his similia. Verùm ubi negotium aut gravius videtur, aut ferè ad res sacras & religiosas accedit, tunc plerumquæ Episcopale judicium postulat. Hinc primò ad Episcopi jurisdictionem pertinebit, certum Sanctimonialium numerum præ-

ti-

tituere, ultra quem nulla recipiatur, cap. un. vers. *sane* de statu Regular. in 6., Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 3., juncto argumento capituli 9. de constitut.; secundò curare, ut nulla puella ante annum duodecimum ætatis suæ ad suscipiendum monasticum habitum admittatur, quemadmodum neque ad professionem ante annum decimum sextum, & quidem non nisi post absolutum tyrociniū annum, Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 15. & 17., abrogatis vetustis canonibus, quibus aut puellæ adhuc intra infantiam admittebantur, can. 2. caus. 20. quæst. 1., aut anno tyrociniū renunciari à profitentibus poterat, cap. 16. de Regularibus. Sunt, non ignoro, qui senserunt, attenta Concilii Tridentini constitutione adhuc permitti posse, ut puella minor duodecim annis habitum monachalem suscipiat, propterea quod in dicto cap. 17. legatur, nec majorem duodecim annis, neque *aliam* admittendam esse, priusquam &c. Verùm dum Tridentini Antistites *aliam* designaverunt, non minorem annis duodecim, sed *aliam* quamcumque etiam multo majorem designare voluerunt, quemadmodum recepta docet Tridentini capituli interpretatio, & quidem juxta mentem Concilii, quod nullam ætatem etiam provectiorem exemptam voluit ab examinatione Episcopali, uti in eo capite traditur. Tertio ex dicto cap. 17. nulla puella vel ad susceptionem habitus, vel ad professionem admittenda est, nisi primùm sincera ejus profitendi voluntas ab Episcopo explorata fuerit, ac comprobata; unde liquet, bis ab Episcopo explorandam esse puellæ voluntatem; scilicet primùm ante susceptionem habitus, deinde ante professionem. Quarto licet verum sit, nullam puellam admitti posse seu ad suscipiendam habitum, seu ad professionem, nisi Sanctimonialia consenserint capitulariter, & post edita, perspectaque majoris partis suffragia, præcedere tamen Episcopi consensum

oportet; imò & dum puella habitum suscipit, vel professionem emittit, Episcopi erit & habitum donare, & professionem excipere, can. 3. caus. 20. quæst. 2., nisi fortè potestatem hac vel consuetudine, vel privilegio Abbatissa sibi fecerit singularem, argumento capituli 4. qui clerici vel voventes. Id ipsum de Abbatissa electione dicendum est. Quamquam enim illa jure à Monialibus suffragium secretum ferentibus facienda sit, cap. 43. de elect. in 6., Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 6. & 7., ad Episcopum tamen pertinet electioni præesse, dicto cap. 7. in fine, & electionem confirmare, quam confirmationem intra annum petere electa tenetur, Clement. 2. de statu Monachor. In his autem rebus in eo versabitur Episcopi officium, ut investiget ac curet, ne quidquam contra canonum statuta geratur, ex. gr. ne ante professionem puellæ quidquam à Monasterio exigatur, præter ea, quæ ad victum & vestitum necessaria sunt, Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 16., ne minor annis quadraginta regulariter, & ante annos octo ab expressa professione numerandos, aut extra ordinem ne minor annis triginta, & ante annos quinque à professione eadem numerandos Abbatissa eligatur, dicta sess. 25. cap. 7., ne regulariter ab alio Monasterio advocetur præficienda, nunquam autem duobus Monasteriis quæquam præficiatur, dicto cap. 7. Omittere non debeo, olim multiplex fuisse velum, quod ab Episcopis erat fœminis concedendum, nimirum receptionis, professionis, consecrationis, continentia, ordinationis, prælationis, addi potest & pœnitentiæ. Hodie superfluerunt priora duo; receptionis, quod habitum induentibus; professionis quod profitentibus, & voventibus imponitur. Alicubi etiam conceditur pœnitentiæ velum, quod fœminis datur, quæ *Convertita* appellantur, & quarum mentio fit in Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 18. Velum

lum consecrationis olim concedebatur puellis jamdiu professis, & quidem post annum vigesimum quintum, si virgines essent, can. 11. & 14. caus. 20. quæst. 1., quemadmodum si essent viduæ de solitaria amplectenda vita sollicitæ, velum, quod imponendum erat, velum continentia dicebatur, canon 34. caus. 27. quæst. 1. Velum ordinationis simile erat velo diaconissarum, quo fœminæ ordinationem quamdam instar diaconalis suscipiebant post annum ætatis suæ quadragesimum, can. 23. caus. 27. quæst. 1., ad quam speciem referendum puto canonem 13. caus. 20. quæst. 1. Officium autem hoc velo indutarum erat, ut homilia publicè in Ecclesia Monasterii legerent. Denique velum prælationis Abbatissis concedebatur post annum ætatis sexagesimum, can. 12. caus. 20. quæst. 1. In conspectu istorum omnium facilè concluditur, ad Prælatas Monasteriorum pertinere jure ordinario Sanctimonialia corrigere, monitis ad Regulæ observationem, & monastica vitæ cultum hortari instar matrisfamilias, non veram & propriam jurisdictionem in easdem exercere; deinde abstinere omninò illas oportere ab iis, quæ hierarchiæ clericalis sunt, utpotè quorum fœminæ sunt pœnitens incapaces; in iis denique, quæ, ita dixerim, medio loco sunt posita, & hinc proximè ad hierarchicas functiones accedere videntur, illinc etiam non clericis posse competere saltem jure singulari, plurimum dandum esse locorum consuetudinibus, monasticis statutis auctoritate ecclesiastica confirmatis, privilegiis, aliisque similibus juribus, quibus tamen deficientibus nulla competat Sanctimonialibus jurisdictione, atque omnia in potestatem Episcopi conferantur.

Administratio bonorum temporalium ad Monasteria pertinentium eodem jure ad Abbatissas pertinet, quo pertinebat olim ante invecas monasticas exemptiones ad Abbates administratio bonorum ad Monasteria virorum spectantium,

cap. 2. de his, quæ fiunt à Prælati, cap. 4. de confirm. ut. vel inut. Verùm sexus muliebris infirmitas, & singularis Sanctimonialium clausuræ lex postulavit, ut ab eo generali jure recederetur. Quamobrem obtinuit, ut, si de re gravi agatur, consilium & auctoritas Episcopi intercederet, cujus quoque auctoritate aut consensu curatores bonorum constituantur, & coram quo administrationis ratio reddatur. Vix memoro vulgatum Justiniani Imperatoris privilegium in Novella 79., quo scilicet indultum fuit, ut lites Sanctimonialium ab Episcopo desinirentur.

Opportunum quoque fuit, ita sacrarum Virginum conditioni prospicere, ut singularis clausuræ lex custodiretur. Ad illam perpetuò hortati sunt Sanctimonialia veteres Ecclesiastici Patres, non tamen eam firma & generali lege induxerunt. Primò cautum fuit sæculo quinto, & sexto tùm Ecclesiastica, tùm Imperatoria auctoritate, ut abolerentur duplicia Monasteria, ea scilicet, in quibus & Monachi, & Sanctimonialia habitarent, can. 21. 22. 23. & 25. caus. 18. quæst. 2. Deinde primum sub Bonifacio VIII. constitutum, ut clausura à quibuscumque Sanctimonialibus observaretur, cap. 1. de statu regular. in 6., quod confirmatum fuit in Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 5., & pluribus recentioribus Maximorum Pontificum constitutionibus; imò & addidit Concilium Tridentinum in dicto cap. 5., curandum Episcopis esse, ut extra mœnia urbium, vel oppidorum Virginum Monasteria non erigantur, & ab erectis, quoad fieri commodè possit, Sanctimonialia ad alia intra urbes, vel oppida sita transferantur. Episcoporum autem potissimum curæ mandatum est, ut leges, quibus ea solitudinis ratio firmata est, observentur. Duas habent partes leges istæ: Prima est, ut nulla ex sacris Virginibus Monasterium egrediatur; altera, ut nemo extraneus introire Monasterium possit. Quòd si sacra Vir-

Virgo egredatur Monasterium, non solum ab officiis, si quæ habet, monasticis cadit, aut ad ea obtinenda inhabilis redditur, sed & excommunicationem incurrit; similique excommunicationi extranei subjacent, qui Monasterium ingredi ausi fuerit, dicto cap. 5. Concilii Tridentini. Sunt tamen quædam receptæ, & quidem in utraque parte, generalis regulæ exceptiones. Olim vigeat, ut in pœnam certi criminis de Monasterio in arctius Monasteriorum Moniales auctoritate Episcopi transferri possent, uti in ea specie, qua simonia in receptione sororum admissa fuisset, cap. 40. de simonia; non tamen Abbatissæ solius auctoritate Sanctimonialis de Monasterio in Monasterium transferri poterat quamcumque ob causam; visa enim fuit hæc res gravis, inconsulto Episcopo non gerenda. Sed hodie aliud viget, postquam firmioribus legibus constituta fuit clausuræ ratio ita, ut etiam si Sanctimonialis è laxiore Monasterio in arctius transferri se postulet consensus Sedis Apostolicæ requiratur; quamobrem ea regula hodie tradi solet, ut tantum in casibus in jure expressis Episcopus possit egrediendi facultatem concedere, aut tunc demum cum necessaria emergat causa, cui minimè consuleretur, si esset Apostolicæ Sedis dispensatio diutius expectanda. Quænam sint causæ in jure probatæ, liquet ex cap. unico de statu Regular. in 6., ex Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 5., ex Bulla Pii V. quæ incipit *Circa pastoralis*, & alia, quæ incipit *Decori*, nimirum causa magni incendii, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ. Non adeo angustis finibus circumscribitur Episcoporum potestas in dispensando ab altera legis parte, qua quis extraneus prohibetur, ne Monialium Monasteria ingrediatur. Cum enim quotidiana ferè emergere negotia possint, quæ postulent, necessariò eam legis partem relaxari, visum id fuit Episcoporum arbitrio reservandum; qui tamen illud semper præ oculis habe-

bunt, ut nunquam ea utantur facultate, nisi justa subsit, eademque necessaria causa. Hinc licet visitaturis Episcopis ad ea Monasteria ingressus patere debeat, si tamen agatur de electione Abbatissæ, cui extra claustra Monasterii intervenire Episcopus potest, vetitum eidem fuit, ne ob eam causam Monasterium ingrediatur, Concil. Trident. sess. 25. de Regular. cap. 7., ex quo regula confici potest, parcius Episcopos uti debere facta sibi canonibus facultate, ac non nisi tunc, cum necessarium videatur, & extra Monasterii clausuram prospicere utilitati Sanctimonialium minimè possint. Respectu virorum ab Episcopo conceditur Monasteria ingrediendi facultas Confessario, Medico, cæterisque periclitanti Moniali subventuris, ubi justa sit & necessaria causa: imò & quicumque Sacerdos in supremo necessitatis casu, si præstò non sit ordinarius minister, seu ille, qui ex speciali Episcopi mandato curam spiritualem Monasterii gerit, unius Abbatissæ concessione ingredi Monasterium liberè poterit, Sacramentum Pœnitentiæ proximè morituræ administraturus. Item conceditur ab Episcopo ex necessaria causa Monasterii œconomis, syndicis, actoribus, villicis, atque opificibus universis, ubi aliàs opus illorum extra Monasterium peragi nullo modo posset. Adde casum, quo puella educationis causa in Monasterio consistens vellet testamentum facere; tunc enim notario, ac testibus ingrediendi facultas deneganda non esset, quoties puella textatrix gravi infirmitate detineretur, ne ad exteriorem januam, aut ad loca colloquii destinata accedere valeret. Facilius ea facultas fœminis ab Episcopo conceditur. Non memoro in primis speciem de puella Monasterium ingressura causa suscipiendi habitus, ineundique tyrocinii; de hac enim re nulla subest dubitatio. Dico, & posse illud concedi famulabus, quæ in Monialium obsequio sunt, quibus etiam liberè indulgetur, ut pro necessitate, aut utilitate

sacrarum virginum modò à Monasterio exeant, modò Monasterium ingrediantur; item idipsum posse concedi puellis ingressuris causa educationis, dummodò Sanctimonialibus collegiali forma eas admittere velint, eademque ratione viduis probatæ vitæ; non autem nuptis, ignorante vel dissentiente marito, nisi fortè istæ à marito aut iniquam vim, aut insidias patiantur. Quænam conditiones in iis puellis admittendis requirantur, fusè explicat Barbosa de offic. & potest. Episc. allegat. 102. num. 63. 64. & 65.

Generalia hæc sunt, ad Sanctimonialibus Episcoporum jurisdictioni subjectas pertinentia. Sunt Monasteria quædam ab Episcoporum jurisdictione singulari privilegio exempta, & subjecta vel Prælati Regularibus, vel immediatè Apostolicæ Sedi. Ut Apostolicæ Sedi immediatè subicerentur, obtinuerunt nonnulla Monasteria, vel impetratis ab eadem Sede Apostolica privilegiis singularibus, vel ea conditione adposita in limine foundationis. Ut subjicerentur Prælati Regularibus, id quidem aliquando in limine foundationis cautum est, vel speciali Sedis Apostolicæ privilegio indultum; aliquando tamen sensim contigit. Siquidem apud veteres, ubi erant duplicia Monasteria, virorum scilicet, ac fœminarum ejusdem Ordinis, Sanctimonialibus à Monachis regebantur; quasi cum communes essent monasticæ institutiones observandæ, istæ commodius à Monachis proponerentur, qui etiam curam bonorum temporalium opportuniùs suscipiebant, ac gerebant. Imò & ubi nulla erant Monasteria duplicia, sed in eodem oppido, vel in eadem urbe Monasteria virorum & fœminarum proxima essent, alicubi obtinuit, ut Monasteria fœminarum sub regimine Monachorum constituerentur, can. 24. caus. 18. quæst. 2., quod tamen ante invecas monasticas exemptiones ita fiebat, ut Monachi iidem æquè ac Sanctimonialibus Episcoporum jurisdictioni subessent, ac non nisi seriùs factum est, ut Monachi cum primùm

ipsi exemptionum privilegia impetravissent, tunc etiam curarent, ut Sanctimonialibus regimini suo commissæ ab Episcopali quoque jurisdictione eximerentur. Itaque in iis Monasteriis, quæ immediatè Sedi Apostolicæ subjecta sunt, solent hodie Episcopi jure delegato omnia peragere, quæ jure ordinario peragunt in Monasteriis suæ jurisdictioni subjectis. In iis autem Monasteriis, quæ non tam exempta ab Ordinario sunt, quam Prælati Regulari subjecta, quamquam generaliter privilegii tenor sit spectandus, cap. 7. de privilegiis, regulam ponimus, qua fiat, ut quæ in Monasteriis Ordinario subjectis geruntur ab Ordinario, in ejus generis exemptis fiant à Prælati Regulari, iis exceptis, quæ singulari jure Episcopo vel privatè reservata sunt, vel cumulativè cum Prælati Regulari concessa, quemadmodum demonstrant plura Concilii Tridentini capita, item plures recentiores Pontificum Maximorum constitutiones. In primis obtinuit, ut nulla ne exemptarum quidem Monialium Monasteria in diocesi, non consentiente Episcopo, construantur, dicto Concilio Tridentino sess. 25. de Regular. cap. 3., præterea, ut Regulares in Ecclesia Monialium prædicaturi benedictionem ab Episcopo petere teneantur, dicto Tridentino Concilio sess. 5. de Ref. cap. 2., item ut Confessarii exemptarum, utut à Prælati Regulari electi, probari ac confirmari ab Episcopo debeant, sive illi ordinarii sint, sive extra ordinem dati, constitutione *Inscrutabili* Gregorii XV., ubi etiam legitur, posse Episcopos movere Prælatos Regulares, ut pravos administratores amoveant, iisque non amoventibus rectè amovere, atque unà cum Prælati Regulari rationem sibi reddi administrationis postulare; insuper posse Episcopum intervenire, si velit, unà cum Prælati Regulari electioni Abatissæ, licet hæc per Prælatum Regularem sit confirmanda. Non videtur quoque denegandum Episcopo, ut unà cum Prælati Re-

gulari curet, ne statutus Monialium in singulis Monasteriis numerus excedatur, juxta caput 3. Tridentinæ sessionis 25. de Regular., item ut per se consensum virginis exploret, sive habitum susceptoræ, sive professionem emissuræ, cap. 17. ejusdem sessionis. Præ cæteris clausuræ lex, sive ut eadem observetur, sive ut ab eadem ex causa legitima dispensetur, Episcopali curæ, excluso Regulari Prælato, committitur, cap. un. de statu Regular. in 6., cap. 5. dictæ Tridentinæ sessionis, & constitutione Pii V., quæ incipit *Circa Pastoralis*, adeo ut Episcopus possit etiam Regulares adversus eam legem delinquentes punire, dicta constitutione *Inscrutabili* Gregorii XV. Hinc Episcopus poterit clausuræ causa ea Monasteria visitare, eam servandam, atque, ubi opus, restituendam mandare; & si quando contingat, Sanctimonialem ex juxta causa è Monasterio exire debere, Episcopi necessaria erit auctoritas, eodem modo, & quibus in casibus, quibus diximus de Sanctimonialibus minimè exemptis. Quòd verò attinet ad facultatem aliquibus concedendam, ut Monasterium ingredi possint, id quidem semel

in anno Visitatori Regulari permittitur, quemadmodum & Confessario, quotiescumque necessitas postulet, juxta constitutionem 156. Alexandri VII., quæ incipit *Felici*; sed si Visitator è re esse censeat, ut pluries in anno visitet, id demum facere poterit cum præsentia Episcopi, vel alterius Ecclesiasticæ Personæ ab Episcopo designandæ. In cæteris speciebus, quibus alicui permittendum sit ex causa jure probata, ut Monasterium ingrediatur, aliquando receptum fuit, ut ea facultas à Prælato Regulari concederetur, juxta interpretationem, quæ adfingebatur ad ea verba Tridentini Concilii sess. 25. cap. 5. de Regular. *sine Episcopi, vel Superioris licentia*. Hodie verò, uti observavit Benedictus XIV. in lib. 13. de Synodo Diocæsanâ cap. 12. num. 23., receptum est, ut, ubi consuetudo viguit, facultatem obtineri à solo Episcopo, ea consuetudo firma consistat; ubi verò consuetudo viguit, facultatem à solo Prælato Regulari concedi, ita consuetudo eadem temperetur, ut non aliter cuiquam suffragetur facultas à Prælato Regulari concessa, quam si præterea fuerit ab Episcopo comprobata.

CAPUT VII.

De auctoritate Episcoporum in Opera pia ac religiosa.

Huc referendus est titulus 36. libri 3.

Nomine piorum operum ac religiosorum intelligo, vel quæ vulgò Hospitalia apellantur, vel quæ dicuntur laicorum Confraternitates. Addi possunt legata pia perpetua quæcumque, quibus ad censendam essent laicæ Cappellaniæ. Sed quoniam de legatis quibusdam piis, & de laicis Cappellanis in tractatione de Beneficiis Ecclesiasticis commodiùs agendum erit, ideo ad Hospitalia, & Confraternitates oratio coërebitur.

Non esse Hospitalium originem quarto sæculo antiquiorem, facile est conjice-

re ex veterum silentio, specialiter autem priscarum Romanarum legum, in quibus licet omnium & singulorum operum publicorum mentio facta fuerit, nullibi tamen vel nomen scriptum invenitur aptum ad significanda domicilia, vel diversoria ad sustentationem pauperum destinata; unde hæc recentioribus temporibus non latinis nominibus, quæ deficiebant re apud Latinos incognita, sed nominibus græcis ex dictionibus compositis appellata fuerunt; videlicet, si pro peregrinis exigerentur, *Xenodochia*,
si

si pro orphanis, *Orphanotrophia*, si pro pauperibus corpore debilibus, *Procotrophia*, si pro senibus, *Gerontocomia*, si denique pro infirmis, *Nosocomia*, aut *Leprosarias*, quoties pro iis, qui speciali lepræ morbo laborarent. Cœpit quidem in primis Christianis, specialiter in clericis, singularis charitas excitari, qua consueverunt assignare certam bonorum, præsertim ecclesiasticorum proventuum portionem, qualiscumque, & quantulumcumque tunc esset, aut ad quotidiana pauperum, pupillorum, orphanorum, ac viduarum alimenta, aut ad opportunum ægotantium hinc illuc constitutorum subsidia, aut ad peregrinorum levamen; unde Viri illi Apostolici hospitales, seu hospitalitati studentes dicebantur; id tamen nihil habet cum Hospitalium deinde erectorum disciplina commune. Erat potius illa quædam prima & rudis recentium Hospitalium forma & imago, quæ tùm demum perfici visa est, quum pacatis Ecclesiæ rebus, fusiõribus elemosynis in Ecclesias tributis, potuerunt ad ea pia ac religiosa officia loca publica ædificari, & ædificata muneri providis legibus, & prudentibus curatoribus commendari; atque id ipsum accidit portioni proventuum Ecclesiasticorum in pauperum usus conferendæ, quod accidit illis temporibus portioni ad alimenta clericorum destinatæ, quæ primùm inter clericos pro virili uniuscujusque parte, id est habita ratione gradus, & indigentia, dividebatur, deinde eisdem fuit in communi utenda concessa, quando clericorum Collegia instituta fuerunt. Id autem esse puto, quod Sanctus Augustinus agebat in tractatu 97. in Joannem, ubi ait, nomina Hospitalium substantia, & inductione Hospitalium eorundem esse multo recentiora. Nemo mihi objiciat in hac re testimonium Julii Africani scriptoris tertii sæculi apud Du-Cange in verbo *Hospitalale*, ubi legitur, loquentibus Apostolis Magos fuisse ad *Hospitalia* deportatos, quasi Hospitalia Apostolicis temporibus

jam erecta fuisse, exinde demonstratur: etenim, præterquamquod quæ ibidem occurrunt, mentio Hospitalium tribuenda potius sit Latino longè recentiori græci sermonis Interpreti, erant illa diversoria quædam, seu loca ab urbe remota in agris, & villis sita, omninò privata, illi sanè similia, quo de Varrone Cicero scribebat, processisse in villam, quasi in studiorum, non libidinum diversorium. Cæterum ex lege 24. cod. de Episc. & Cler. deduci facillè potest, temporibus Valentiniani, & Martiani Imperatorum vix Hospitalia pauperum erigi cœpisse, quando ibidem constitutum primum adparet, non videri incertis personis relicta, quæ pauperibus testamento, vel codicillis relinquerentur.

Hac ratione erectis Hospitalibus, nobiliorem, ita dixerim, speciem sumpsit Christiana charitas, qua concitati religiosi Imperatores facultatem acquirendi eisdem expressè dederunt, dicta l. 24. cod. de Episc. & Cler. Præcipuè verò eadem charitate ferventes Sancti Ecclesiarum Antistites nova opera in dies ad eundem finem moliebantur, ac construebant; legimus enim erectas gratia pauperum domos à Basilio Magno, ab Joanne Chrisostomo, à Pelagio II. Pontifice Maximo, & aliis numero plurimis, quorum optimum & efficax exemplum secuti fuerunt eadem ætate laici religiosiores, alii collatis inter vivos egregiis donationibus, alii pinguibus relictis hereditatibus, vel legatis, nunc nova Hospitalia erigentes, nunc erecta amplificantes, aut locupletantes, quemadmodum de Fabiola scripsit S. Hieronymus, & de Rege Galliarum Childeberto perspicuum testimonium reddidit Concilium Aurelianense V. anni 549. Quamobrem jam tunc tria Hospitalium genera agnosci, ac distingui cœperunt, Ecclesiastica nimirum, laicalia, & mixta; Ecclesiastica erecta à clericis ex bonis Ecclesiarum; viri enim Ecclesiastici vel ipsas Ecclesiasticas obventiones in eum usum redigi optimum ducebant; laica erecta